

سالیٹی پبٹ ۽ پوٹی تآکنڈ اہتکنین لتآک۔ 10، سآل۔ 2018

سیمیک ۽ موتک

آسیہ گل

ایم فل اسکالر شعبہ بلوچی جامعہ بلوچستان، کونڈ

Abstract:

Elegy is one of the most important diction of balochi poetic writing. Seemuk is the first poet in balochi literature whose entire poetry reports elegiac on the death of her beloved natha. Seemuk is among the pioneers of Baloch elegiac poets. Her artistic approach and symbolism make her elegiac poetically sorrowful and attractive. Her poetic language makes the elegiac poems perfectly expressed her mourns on natha's death. Seemuk elegies define the bravery, charm and handsomeness of her beloved natha and express the nature and surroundings perfectly.

مرگ دنیا ۽ مستریں من ایتگیں حقیقت انت۔ ہر ساہدار گوں پیدا بونگ ۽ دیم پہ مرگ ۽ سفر کنت۔ درائیں بنی آدم ہے کتک ۽ مسافر آنت درائیں ساہ چہ مرگ ۽ دروازگ ۽ گوز آنت، بنی آدم ۽ ہے ساہت ۽ مارشان ۽ موتک ۽ دروشم دانگ۔ موتک بلوچی گیدی شاعری ۽ تہرے،۔ بلوچی گیدی شاعری پیدا ئش ۽ بگردانکہ مرگ ۽ سر جمیں زند ۽ چاگرد کنت، موتک ایشی ۽ گڈی کڑی انت موتک پہ وتی نزیکیں دوست ۽ سنگت کس آزیز ۽ چک ۽ براتاں گتک بیت موتک یا مودگ سک کو ہنیں تہرے ایشی ۽ پد ۽ نشان مارا کم ۽ گیش ہر زبان ۽ لچماں گندگ ۽ کیت موتک ۽ وسیلہ ۽ مردگ ۽ توسیپ کنگ بیت آئی ۽ کار ۽ کرد آئی قدر ۽ بالاد بیان کنگ بنت، آئی بہادری، جوانمردی، مہمان نوازی، میار جلی، گپ ۽ تران ۽ دیوانانی قصہ آرگ بنت۔

بلوچی کو ہنیں لبرزانک ۽ موتک گیدی شاعری ۽ یک جوانیں تہرے ۽ گیدی شاعری ۽ گڈی تہرزانگ بیت، بلوچی ۽ موتک ۽ جوانیں تجربت کنگ بوتگ بلوچی گیدی شاعری ۽ موتک ۽ جوانیں مڈی است انت کہ آنگت ۽ سرجمی ۽ درجنگ نہ بوتگ انت۔ بلوچی گیدی شاعری ۽ جوانیں موتک است انت کہ

آسیہ گل

بازیں مردمانی مرگ ۽ پرورد ۽ پر بندگ بوتگ انت چو کہ آجتا جتائیں تہراں بہر انت کسانیں چکانی سرا، گہار ۽ براتانی سرا، دوستدار ۽ راجی بامردانی سرا ہوار انت۔

ایشی ۽ ابید و ہدیکہ ماکلا سیکل شاعری ۽ کائیں ادا موتک ۽ دروشم کم انت چوش نہ انت کہ موتک ۽ شاعری ۽ چند نیست بلکین آئی ۽ رنگ ۽ دروشم چاکری عہد ۽ شاعری ۽ بازیں شعران گندگ ۽ کئیت انت، ایشی ۽ چہ رندومی دور ۽ شاعری انت۔ اے دور ۽ تہا لتیں انجیں شاعر است انت کہ آیانی شاعری ایوکا موتک ۽ سر انت۔ ہمیشاں چہ یکے بانک سیمک انت۔ بانک سیمک بلوچی شاعری ۽ اولی شاعر انت کہ آرا ایوکا موتک ۽ نام ۽ پجارگ بیت آئی ۽ شاعری ایوکا موتک ۽ سر انت، بانک سیمک نتھانامی میں مردے ۽ لوگ بانک بوتگ۔ سیمک ۽ زند ۽ آئی ہند ۽ جاہ ۽ بار و اسر جمی ۽ زانت کاری نیست، بلئے کش انت کہ آئی ۽ گوں وتی جو دے سک باز مہر ۽ دوستی بوتگ مہنا ۽ حانی ۽ رند بانک سیمک بلوچی شاعری ۽ یک توانا ۽ محکمیں آوازے ۽ دروشم ۽ وتی جوانیں پیشداری یے کنت۔ بند پتر نویس ۽ پٹ ۽ پوکاراں بانک سیمک ۽ بابت ۽ بازیں گپ ۽ جبر دست نہ کپتگ انت، بلئے بانک سیمک ۽ یک شاعرے ۽ جہت ۽ لبر بانک ۽ تہا پجار کنا ۽ الگ ۽ الم سوب مند بوتگ انت۔ گوں بانک سیمک ۽ نمیر انیں نتھا ۽ نام ہم، مگر نچ انت۔ نتھا آئی دوست دار بوتگ یا لوگ واجہ اے جبر شرگیشینگ نہ بوتگ، بلئے چہ آئی ۽ شاعری ۽ اے پدربیت کہ آئی ۽ حیالانی ترانگ ۽ بنزہ نتھا ۽ ترانگ ۽ حیال انت۔ آئی شاعری ۽ باز جاگہ اے گمان بیت کہ نتھا آئی ۽ لوگ واجہ انت، بانک ۽ شاعری ۽ راہورتی ۽ گوں چار ۽ پجار ۽ رند ماگشیں کہ نتھا بانک ۽ دوستدار نہ بوتگ بگندے آئی ۽ جو د بوتگ۔

گوش انت کہ نتھایک جگے ۽ شہید کنگ بیت، نتھا ۽ ورنائی ۽ مرگ بانک سیمک ۽ گوں درداں دوچار کنت جو انسا لیں جنوزامی ۽ راوتی جو زہ ۽ مارشانی درشانی ۽ لاچار کنت۔ گشنت کہ سیمک ۽ سیادی بلوچانی نامداریں تک رند ۽ چہ بوتگ کہ آفتات ۽ سبی ۽ دمگاں نندوک بوتگ انت، آئی ۽ سورگوں نتھانامیں مرد ۽ کنگ بیت۔ بلوچ راجد پتر چہ جنگی احوالاں پُر انت ۽ بلوچ ۽ میان ۽ ہما کرناں چہ وت مہ وتی جنگ بوتگ انت، گڑا نتھایک قبائلی جگے ۽ شہید کنگ بیت، و ہدیکہ اے حال آئی ۽ لوگ بانک ۽ سر بیت آہے ہوش بیت، مدام آئی ۽

سیمک ۽ موتک

قبر ۽ سراروت۔ چیزے وڊ ۽ ڇو رند مردم ۽ بک بخت که سیمک اناگه ۽ پڊا اثر انت مردم ایشی ۽ سوب ۽ جست کن انت، ۽ ۽ آڇ نه گشیت گڏ سر آئی ۽ مات آرا مجبور کنت ۽ وٺی مات ۽ گشیت که من یک شپه نٺھاء ۽ سر اشناں اوداں داں دیراں گریٺ ۽ زاری کت ۽ اناگه ۽ نٺھاء ارواح ڇو قبر ۽ درانک ۽ مناء گوں پُر مھریں دل ۽ گپ ۽ کت باز دیر ۽ گوں من گپ ۽ کت، ۽ سوب ۽ پڊا من ورنایاں، ۽ ۽ آئی ۽ منا گوشت که اگاں توکے ۽ راءے راز گشت گڙا من گوں توکدی ملاقات نہ کنناں، گوں من آئی کدی ہم مجلس ۽ دیوان نہ بیت۔ نٺھاء زند ۽ بابت ۽ ایشاں ابید گه حاصیں سر پڊی نیست، بگندے مردمانی گوار چیزے نکان بہ بیت، ۽ ۽ نبشتی دروشم ۽ آئی ۽ بار و بازین نبشتانک نویگ بو تک هر جاگه ۽ ۽ یکیں گپ انت، ۽ آئی ۽ یک شعرے است انت ڇو ہم زانگ نہ بیت که آئی ۽ سر جمیں شعر ہمیش انت که اناں؟

کریم دشتی وٺی کتاب ۽ تها نبشته کنت که بانک ۽ لڇه سر جم نہ انت۔ ایشی ۽ بازین بهر پشت کپنتگ انت پھمشکه دانک ۽ آئی ۽ لڇه ۽ پشنگتیں بند در جنگ نہ بنت آئی ۽ سر اثر گداری ۽ گپ جنگ ہم بے معنانت۔ گوں کریم دشتی ۽ گپ ۽ بلوچی کلا سیکل شاعری ۽ جاور حال ۽ پڊو ۽ ڇو ۽ ۽ زانگ بیت که بانک ۽ سر جمیں شاعری اش نہ انت، بگندے آئی ۽ بازین شعر گار ۽ بیگواہ انت۔ بلوچی ۽ تها موتک ۽ شعر باز انت، ۽ ۽ اے رنگیں موتک که بانک سیمک ۽ پر بستگ ایشی ۽ درور بلوچی زبان ۽ کم ڇو کم داں انگت ۽ ککے ۽ پر نہ بستگ ۽ آہم انگت ۽ زانگ نہ بیت که واقعی آئی ۽ پر بستگیں شعر ۽ رنگ ۽ بو تک یا که آئی ۽ کمی ۽ گیشی است انت۔ الم ۽ کمی ۽ گیشی بیت،۔ بلوچی شاعری راجد پتر ۽ جنیں آدمانی بابت ۽ گشنت که آیوک ۽ سپت ۽ لاڙوک ۽ لولی ۽ ہالوانی شاعر بنت، ۽ ۽ بانک سیمک ۽ وٺی شاعری ۽ توک اے پڊر کت که جنین آدم دومی بنگاپانی سر اہم وٺی درشانی ۽ جوانیں رنگے ۽ کنت۔

”سیمک کی شاعری بلوچی ادب میں منفرد حیثیت رکھتی ہے اور اسی انفرادیت نے اسے بلوچی زبان و ادب کی عظیم شاعرہ بنا دیا سیمک کی شاعری عوامی خیالات و احساسات کی ترجمان ہے اس لیے اس کے بعض طویل شعر بلوچی زبان میں

آسیہ گل

شعر کا لفظ غزل اور نظم کیلئے مستعمل ہے سیمک کی شاعری سوز و گراں سے لبریز ہے۔ یہ عظیم شاعرہ اول دور سے تعلق رکھتی ہے۔ لیکن زبان و خیالات کے لحاظ سے متوسطین سے متعلق ہے دراصل اس نے اپنی ذاتی جذبات و احساسات کو اپنی شاعری میں کچھ ایسے فطری انداز سے پیش کیا ہے کہ یہ ہر شخص کو اپنے جذبات و محسوسات معلوم ہوتا ہے۔ اس کی شاعری میں داخلیت ہے لیکن اس کے باوجود نئی تشبیہات و استعارات بھی ملتے ہیں“ (غور، 2013: 124)

اے لپے سرجمی ء موتکے، بندات چہ موتک ء بیت ء ہے رنگ ء آسرخہ ہم موتک ء بونگ ء انت۔ بانک سیمک ء لپے موتک ء سرجمیں لوٹ ء گزراں پیلوکنت، ایشی ء ابیدائے شعر ء مستریں مواد آئی ء ازم (شعریت) انت، براں ہماچہر ء شین کارمرزنگ بونگ انت، بلوچی شاعری ء ایدگہ پہناتانی سرا چوشیں چہر ء شین گندگ ء کیت، بلئے موتک ء شاعری ء تھا چوشیں چہر ء شین نیست کہ سیمک ء پہ نھاء کماگ انت بانک آئی ء پشت کپتگیں یا تن ء انجیں چہر ء دروشم داتگ کہ شے مرید ء مہناز ء گورامار اگندگ ء نیانت۔

”میں چوشیں مکر ء قدرتی سیل اوسوادی، بلوچی شاعری لاف ء بیشک کہ بازانت بلئے آچوش شہسی پیلہ نہ انت یشہ مزاں استین ء کلین توصیف نھالاف ء اتاں۔۔۔ کوکری پانغ۔۔۔ شپ گروخی میان ء گمزر ایں تیغ۔۔۔ ترنپی موڑتیں جاہبہ ء تیر اوچو گرندي توپک ء گوانک تامرشی بلوچی متل انت، بلئے پدانھائی آپ بندیں استین ء بانک سیمک دز بندی ء دی کنگانت۔“ (صورت خان مری، 2012: 122)

سیمک ء شاعری ء سرجمی ء آرس گوران انت دانکہ ہلاس بیت۔ بانک ء شعری ء بیت (فارم) سرجمی ء اندری انت اے لپے آئی ء باتن ء لہر ء پابار انت کہ درکانت، چہ ایشال آئی ء مہر ء جذبہ ء موتک ء پزدر ء آئی ء دیوانگی سہر ابیت کہ پہ وتی دوست ء چنچو گمگ انت۔

سیمک ۽ موتک

”چرے شعراں پڙ بیت که آئی ۽ را چنچو درد ۽ دور پر ہے دردانی پاپار آئی ۽ شعرا انت۔ چرے
شعراں آئی ۽ دیوانگی سہر بیت که آچوں گنوک انت۔ آئی ۽ دل ۽ اے استینیں کو کر آئی ۽ نتھا ۽
پاگ انت، گروک آئی ۽ سگار شم انت ۽ جمر آئی ۽ دوست ۽ همبونیں گلاک انت آئی ۽ دیوانگی ۽
چرے شعراں ہم بچارت

در کپیت سالونک درو شمیں نتھا

نیندی ۽ ۽ ۽ تگ دپیں گور ۽

شر نہ انت براہنگ ہماگیک ۽

گپتگ انت گور ۽ کلروہیاں“ (دشتی، کریم، 2015: 54)

سیمک ۽ رنج ۽ گم نتھا ۽ مرگ انت کہ ہر سہت ۽ دمان آرا گندگ ۽ کیت، اے انچیں رنج ۽ گم یے
کہ بنی آدم راسرین پر وش کنت، کسان سالیں جو انانی مرگ پہ مات ۽ گہار ۽ پہ دوست دار ۽ ۽ ۽ مرگ ہم کم نہ
بیت ہر ساہت ۽ دمان آئی ترانگ ۽ کپنت روچے ہزار رند ۽ مرانت و ہد ۽ ماتانی کساں سالیں لاڑ کیں بچ ۽ ۽ اے
جہان ۽ روانت گڑامات ۽ را آئی پیدا ک بو تگ بگرتا آئی جوان بو تگ، ہر گپ ۽ جبر چو آس ۽ آئی ۽ جگ بنداں
سوچنت ہے پیا بانک سیمک وتی دوست نتھا ۽ یات ۽ گنوک بیت ہر ساعت ۽ دمان آرا جیڑیت پمائی
شعر پر بندیت آئی شعر موتک ۽ رنگ انت آنتھا ۽ جتا آئی ۽ اے شعر پر بندیت۔ ”دیبانی میار“ ۽ تھا سیمک ۽
بابت ۽ نبشتہ کنگ بو تگ کہ و ہدے نتھا ۽ مرگ ۽ حال پہ آئی ۽ دو سنگیں زال سیمک ۽ رسیت آئی ۽ گنوک
گرانت ۽ ۽ ۽ ۽ سار ۽ روت داں مز نہیں مدتے بے ساری ۽ پد و ہدے سار کنت تہ وتی دل ۽ لہڑاں ہے
موتکے درو شم ۽ دیما کاریت سیمک ۽ نتھا پٹ ۽ پوکارانی رد ۽ ٹک ۽ رند بو تگ انت ۽ قلات ۽ سب ۽ دمگانی
ندوک بو تگ انت۔ اے گپ آئی ۽ شعرا نی تہا پد بیت چوشک اے شعر ۽ بچارت:

”چہ مجاں استینے سر ۽ کش ایت

برز چہ ماران ۽ سکیں کوہ ۽“ (اسحاق رحیم، 45)

آسیہ گل

ماران ماں قلات ء کو ہے ء نام انت اے شعر ء وانگ ء پدماگشت کنیں کہ سیمک ء نھتا قلات ء دنگ
 ء مردم بوتگ انت اے شعر ء تہا سیمک گشیت منی سالونک ء وش رنگیں نھتا تنک ء تہاریں قبر ء تہا بوت منی
 دوست مناے وڑوش نہ بیت تی سالونکیں سر پر قبر ء گور ء واستہ نہ انت گور ء نمبی ء شور ء ترا برت چہ من
 ء۔ سیمک ء شاعری ء ابرم نگاری باز انت ابرم ء ندرگاں وتی شاعری ء جاگہ دنت چوشکہ
 مچ، استین، کوہ، تر مپ، گروک، گزند، درین، دنزایے درائیں چیزاں چہر ء شین ء تہا ہوار کنت۔ سیمک ء
 کو کران ء گوں بیر میں پاگ ء گوں شین داتگ ہے وڑا تر مپ آن وتی دوستدار ء جاہ ء تیر شپ گروک ء را
 گوہریں تیگ، گزند ء آئی ء توپک ء توار، درین ء رامل ء سرگیں واگ، شعر چہ ندرگ کشی ء بہا بیت کہ شاعر
 حداء قدرتاں بیان کنان انت شعر ء تہا آوداں قاصد کنت ء پھ نھتا دیم دنت و ہدے نودائی ء پیغاماں
 سر کنت تاں نھتا آیان ء جست کنت کہ شماچہ کجاے کات؟ شعر ء یک مستزین جذبہ ء موتک ء اصل معناچہ
 ہے بند ء پدرانے کہ نودانی شترگ ء گوارگ ء وتی ارساں دیم پھ دیم کنت ایثی ء چہ آئی ء مہر، عمیک بوتگ،
 وتی دوستدار ء پھ چنچو تلوسگ ء انت ایثی ء اندازہ ء مردم جت کنت۔ بانک نہ ایوکا وتی عمیک بوتگ ء ارساں
 بوتگ ء نوداں گوں شین دنت بگندے نودوت ہم ہے گشنت کہ ما کہ گوارگ ء نیں ء شترگ ء نیں اے مئے
 گوارگ نہ انت ماچہ سیمک ء ارساں بدل زرتگ انت۔

”چو جواب داتگ تا نھی نوداں
 ماسیمک ء سینگیں دل ء کایاں
 ماسیمک ء چم ء گریہ سینگیں ارساں

ماسیمک ء منت ء ترا میناں“ (شاد فقیر، 2016: 251)

زبان ء بیان ء در شاندا ب ء حساب ء ہم سیمک ء وتی شاعری ء کمال کرتگ۔ ذگریں بلوچی لہزہ
 در شاندا ب سرجمی ء بلوچی کلاسیکل شاعری ء گوں نزیکی کنت ء وتی دود ء ر بیدگ ء گوں، ہمگر نچ انت۔ اے
 لپہ بندت ء داں گڈ سر ء انچو گنگ بوتگ کہ سرجمی ء نوکیں رنگے آئی ء انچیں لہزہ چہر ء شین آور تگ کہ چد ء

سیمک ۽ موتک

ساری اے رنگ ۽ بچ شاعر ۽ نہ کما تگ انت۔ بلوچی شاعری ۽ ارس است انت نود است انت، بلئے ارس
رپیچی ۽ نود ۽ شنزگ ۽ ندرگ چد ۽ پیش بلوچی کلا سیکل شاعری ۽ گندگ ۽ نئیت۔

آسری تران:

سیمک بلوچی شاعری ۽ موتک ۽ مستزیں شاعر انت، بلئے آئی ۽ شاعری ۽ سر جمیں بہر دانکہ
در جنگ نہ بیت آئی ۽ سراسر جمی ۽ تران کنگ نہ بیت استیں شعر اں چہ ہے زانگ بیت کہ سیمک یک بلوچ
زالے بوتگ کہ آئی ۽ جو دنتھایک قبائلی جگے ۽ شہید کنگ بوتگ۔ آئی ۽ وتی جو د ۽ گوں مز نہیں مہر ۽ دوستی ۽
بوتگ اے لپہ آئی ۽ مرد ۽ یات ۽ پر بندگ بوتگ ایشی ۽ زبان ۽ بیان ذ گریں بلوچی انت ۽ ایشی ۽ مہر ۽ دوستی ۽
جذبہ سک باز انت ۽ ایشی ۽ تہا چہر ۽ شین ۽ جوانیں در ور کار مرز کنگ بوتگ۔

آسیہ گل

شوندات:

- دشتی، کریم (2015) دل زریبیت بولان، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
رحیم، اسحق (ندارد) دمبانی میار، ساچ پبلی کیشنز
شاد، فقیر (2016) ڈرج، فاضل ادبی کاروان مند
غور، عبدالرحمن (2013) نغمہ کوہسار، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
مری، صورت خان (2012) گشتین ردانک، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ